

СТАНОВИЩЕ

за хабилитационния труд на д-р гл. ас. Мария Андиркова
за получаване на научно звание ”ДОЦЕНТ”

от доц. д. изкв. Незабравка Иванова

Представените за хабилитация научни трудове на гл. ас. д-р Мария Андиркова са обединени в: ”Научни трудове 2006 – 2016” и ”Цивилизационният избор. Българската изкуствоведска мисъл от Възраждането до средата на ХХ век”.

Особен интерес представлява хабилитационният труд ”Цивилизационният избор. Българската изкуствоведска мисъл от Възраждането до средата на ХХ век” поради факта, че подобна цялостна разработка на тази проблематика в изкуствоведствата ни литература не е публикувана.

Хабилитационният труд обема 178 страници, разпределени в седем глави, заключение и библиография на използваната литература. Още във въведението авторката акцентува върху метода на изследване и актуалността на проучваната проблематика: ”хората, творили в своето време, са ни оставили ценни уроци, но за да ги разберем и оценим трябва да ги изследваме в собствения им контекст, като се отчитат условностите и кодовете на културата в която са живяли”. Първа глава е посветена на предисторията, която е разпределена в две подглави: ”Към изворите за изучаване на българската история и култура” и ”Начало на системно изучаване на художественото наследство по българските земи”. Проучени и анализирани са сведенията публикувани от извесни пътешественици по българските земи като например граф Луиджи Марсили, от 17 век, и особено - Феликс Каниц в неговата Дунавска България, където обръща внимание на археологическите находки, като Мадарският конник, останки от Втората българска столица Преслав и др. Още по-интересно е представено проучването на българското художествено наследство от К. Иречек, братя Шкорпил, Ф. Успенски, В. Добруски, които фактически полагат основите и на българската археологическа мисъл.

Силно впечатлява втора глава ”Началото” с изследването на кореспонденцията между Неофит Рилски и Захари Зограф, където се виждат наченките на художествено критичната мисъл у нас. В ”Художествената критика през ХІХ век – поява, развитие, полемики” е анализирано художествено критичното наследство на Николай Павлович, неговите усилия за скъсване със старата практика на зографисване на нашите църкви, за едно ново академично третиране на тази зография. Повече внимание е отделено на Васил Попович, известен като нашият първия художествен критик. Тази глава носи подчертано приносен характер.

В трета глава ”Поява на академичното художествено образование се съсредоточава върху творчеството и художествено критичното, и изкуствоведство третиране на италианското изкуство от ренесанса и бароко на Константин Величков. От това гледще все още не е разглеждано наследството на Константин Величков, което безспорно е приносен момент в изследването на М. Андиркова.

В глава четвърта ”Години на настъпваща модерност” с подглава ”Художествената критика през първото десетилетие на ХХ век” атрактивно е

представен “двубоя” между поддръжниците на “битовата” живопис на “Дружеството за поддържане на изкуството” и художниците и критиците от Дружество “Съвременно изкуство”.

Глава пета е посветена на “Новата вълна: критици – авангардисти”. На фона на следвоенната атмосфера се формира нова вълна на поддръжници на ново изкуство, вдъхновено до голяма степен под влияние на западноевропейската художествена и критична мисъл. Групираны около списанията “Везни” на Гео Милев, “Златорог” на Владимир Василев, “Хиперион” на Теодор Траянов и Иван Радославов разгръщат свои виждания за изкуството и критиката. Често те си противоречат, но всички те отразяват напрегната атмосфера на културния живот в страната. Авторката набляга върху спецификата на всяка от тези групи и техния принос в художествено критичната ситуация в страната като отделя особено внимание на дружество “Родно изкуство” и творците групирани около него. В подглава “Помирителите” се изтъква ролята на групата около списание “Стрелец”, която се стреми да преодолее дилемата “родно – чуждо”, и да фокусира усилията на художниците за намиране на едно “средно” положение, където емпоризирането “да сатне без да се губи ценното, създадено от българите” / с.150/

Интерес представляват анализите и обобщенията в глава шеста “Към нов социален реализъм”. Задълбочено са третираны възгледите на художниците, някои от които публикуват свои виждания за изкуството и връзката му с действителността. Преосмисля се творческото наследство на Сезан и неговото отношение към природата, което вдъхновява много от творците на “Новите художници”. “Новите реалности изискват адекватни средства, самостоятелни и еманципирни, за един нов социален реализъм, който тепърва трябва да се разработват. Тази цел се превръща в основна творческа задача” – пише авторката (с.155)

Глава седма е сравнително малка като обем, загатва обаче процеси и явления в художествената ни критика през 40-те години у нас.

Прави впечатление, че последните глави третираат проблемите на художествената критика за сметка на изкуствоведските изследвания, което е обяснимо с динамичния характер на художественокритичната мисъл у нас. Тази проблематика е атрактивна, предлага широк спектър на анализи и обобщения, което е провакирало изследователските усилия на Мария Андиркова. Нейното изследване носи новаторски характер и е първо по рода си в нашето изкуствознание.

Научните трудове на Андиркова са групирани в три части.

Първата част обема публикации, свързани с темата на реабилитационния труд. Особено се откроява със своята задълбоченост публикацията “Антон Митов и неговия принос в областта на българското изкуствознание и художествена критика.” Както и “Начало на художествената критика в България. Първа полемика”.

Втора част е посветена на публикации, свързани с научни съобщения и доклади, които разкриват широките интереси на авторката, нейната способност за научно мислене и актуално третиране на изкуствоведска проблематика.

За целите на настоящия конкурс интерес представлява педагогическата дейност на Мария Андиркова. Тя прилага към тази част от публикациите Учебни помагала, които представляват тезиси на учебните дисциплини, които Андиркова преподава.

Помагалата са включени в електронен вариант през 2014 г. в сайта на НХА. Тезисите са равити на хронологичен принцип и открояват най-същественото в преподавания материал.

Въз основа на представения хабилитационен труд и на научните публикации на гл. ас. д-р Мария Андиркова, предлагам на уважаемоно Научно жури да й присъди научното звание “ДОЦЕНТ”.

доц. д. изк. Незабравка Иванова